

PROBLEMA REGLEMENTĂRII CONFLICTELOR SEPARATISTE ÎN SPAȚIUL POSTSOVIETIC (CAZUL TRANSNISTRIEI ȘI OSETIEI DE SUD)

*Danu MARIN, Facultatea de Relații Internaționale,
Științe Politice și Administrative*

The purpose of this paper is to analyze separatist conflicts in the post-soviet region. The author researched the historiography and scientific approaches of the separatist phenomenon. In the article was investigated historical premises and causes of conflicts as well as identified the main events in the conflict evolution and structured them in a system of milestones. The author also estimated the role of international actors and civil society in the settlement of Transnistria and South Ossetia conflict.

Conflictul separatist este o confruntare între guvernare și un grup de oameni uniți pe baza unor viziuni comune (culturale, religioase, etnice, politice sau economice) care au aspirația de a obține anumite privilegii, de a-și lărgi statutul existent sau de a se separa complet de sub autoritatea politică a guvernului central cu scopul de a obține o identitate statală proprie în limitele unui teritoriu geografic. Studiul separatismului ca fenomen politic începe doar în sec XIX după războiul civil din Statele Unite.

Războiul civil din Statele Unite, care a durat 4 ani și a înregistrat între 750-850 mii de victime umane [1, p.7], este unul din cele mai bune exemple istorice ale unui conflict separatist care să demonstreze cât de distrugător acesta poate fi. Conflictele secesioniste contemporane au evoluat devenind din ce în ce mai complexe și diluându-se în alte tipuri de conflicte internaționale.

Separatismul devine o problemă cu care se confruntă din ce în ce mai multe țări din diferite regiuni ale globului pământesc, iar consecințele acestuia poartă un caracter politic, economic și social destabilizator atât pentru statul care se confruntă cu separatismul, cât și pentru întreaga regiune. Această problemă este în special actuală în contextul conflictelor active și latente de pe teritoriul fostei Uniuni Sovietice. Principalele focare ale separatismului în spațiul postsovietic sunt regiunea Balcanică, Transnistria, Caucazul de Nord și Caucazul de Sud, aceste regiuni au înregistrat confruntări armate directe între guvernarea centrală și forțele separatiste destabilizând mediul de securitate și crescând tensiunile interetnice.

Studiind cazul Transnistriei și Osetiei de Sud, putem identifica două abordări principale de analiză. Prima abordare, abordarea geopolitică – tinde să explice conflictele separatiste din perspectiva istorică și geopolitică, fiind strâns legată de cuceririle Imperiului Rus în secolul XIX, precum anexarea Basarabiei în 1812, Tratatul de la București rezultat în urma războaielor ruso-otomane și anexarea majorității teritoriului Georgiei în 1828, Tratatul de la

Turkmenchay după războaiele ruso-persane. Aceste anexări denotă faptul că Rusia avea un interes permanent pentru aceste regiuni, care poate fi revăzut din nou în anii 1921 când armata roșie invadează Georgia și o integrează în Uniunea Sovietică, creând Regiunea Autonomă a Osetiei de Sud din cadrul RSS Georgiene. Un scenariu similar poate fi observat și în Moldova odată cu crearea în 1924 a Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești în cadrul RSS Ucrainene, o parte a căreia a fost unită în 1940 cu anexarea Basarabiei la RSS Moldovenească. Aceste fărâmițări teritoriale în perioada sovietică au consolidat elitele politice regionale și au agravat și mai mult tensiunile interetnice existente, ceea ce a dus la un puternic val de separatism cu obținerea independenței naționale după desființarea Uniunii Sovietice.

A doua abordare, cea etnopolitică – se bazează preponderent pe analiza divergențelor etnice și confruntării între majoritatea și minoritățile naționale. Luând în considerație că atât Republica Moldova, cât și Georgia sunt state multinaționale cu regiuni etnoculturale mixte precum Transnistria, Găgăuzia, Abhazia și Osetia de Sud, mișcările de eliberare națională de la sfârșitul anilor '90 au trezit nemulțumire acută în cadrul minorităților etnice. Un rol decisiv în crearea acestei imagini a jucat legea cu privire la limba de stat și propaganda care a urmat, consolidând centre de presiune puternice care ulterior s-au transformat în mișcări separatiste. Savantul suedez Svante C. s-a expus asupra conflictelor etnice ale anilor '90 din Georgia: „Nu mai era URSS, dar practic nici și Georgia” [2, p.166]. Faptul că URSS se destrăma, creând un haos enorm în fostele republici socialiste, însemna că în fazele inițiale de dezvoltare a conflictului nu exista o forță centrală în Rusia care să dirijeze toate conflictele separatiste izbucnite. Această observație denotă faptul că conflictele separatiste din Transnistria și, în special, din Osetia de Sud sunt în egală măsură atât conflicte etnice, cât și cele politice.

După depășirea fazei armate se începe procesul complicat de reglementare a conflictelor, caracterizat printr-un grad înalt de inconsistență, în urmă căruia acestea au primit denumirea de conflicte înghețate. Procesul de reglementare propriu-zis poate fi împărțit în mai multe etape distincte [3, p.12]. În dependență de triada politică Chișinău-Tiraspol-Moscova și partenerii vestici, se disting 5 etape principale: perioada postmilitară (1992-1996); perioada egalității (1996-2001); perioada confruntării (2001-2005); perioada internaționalizării (2005-2010); perioada resetării (2010-prezent). Făcând o analiză a triadei politice Tbilisi-Tskhinvali-Moscova și partenerii vestici de asemenea, putem distinge 5 perioade: perioada colaborării cu Rusia (1992-1998); perioada reorientării spre vest (1998-2004); perioada confruntărilor (2004-2008); perioada ostilităților (2008-2012); perioada reaproprierii (2012-prezent)

Fiind similare după conținut, conflictul din Transnistria și cel din Osetia de Sud sunt foarte diferite după executare. Politologul rus V.Preahin conside-

ră că „Unicul conflict postsovietic «european» – conflictul Transnistria, s-a desfășurat în cea mai civilizată modalitate. Faza activă a acestui conflict, deși a constituit o opoziție acerbă între guvernare și separatiști, se caracterizează prin cel mai mic număr de jertfe umane și distrugerii materiale” [4, p.9-10]. Așadar, conflictul Transnistrean așa și a rămas – un conflict înghețat nesoluționat, pe când conflictul din Osetia de Sud a trecut dintr-un conflict latent într-un conflict deschis cu începerea războiului din Osetia de Sud în 2008. Abateră de la principiul soluționării pașnice a diferendului a avut urmări extrem de negative în contextul reglementării conflictului depărtând și mai mult părțile beligerante.

Evoluția acestor conflicte în continuare va fi puternic influențată de interacțiunea marilor puteri. În acest sens, o importanță deosebită joacă lărgirea Uniunii Europene și a NATO spre est care a adus sferele de influență ale UE, SUA și Rusia cap în cap, eliminând zona de tampon care a existat anterior. Cu toate că jocul geopolitic va continua, este necesar ca guvernele naționale să întreprindă anumiți pași de sine stătători pentru reintegrarea țării. În acest sens este necesară reorientarea politicii de căutare a unei soluții diplomatice spre schimbarea reală a situației prin elaborarea unei strategii detaliate de nivel național care să presupună o reintegrare pașnică și treptată a țării. Este necesară o creștere a investițiilor financiare și strategice, stabilirea unui mod eficient de comunicare cu populația separatistă, precum și atragerea atenției societății civile asupra acestei probleme.

Referințe:

1. VINOVSIS, M. *Toward a Social History of the American Civil War: Exploratory Essays*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. ISBN 978-0521-39-559-5.
2. SVANTE, C. *Autonomy and Conflict Ethnoterritoriality and Separatism in the South Caucasus – Cases in Georgia*. Uppsala: Uppsala University Press, 2002. ISBN 91-506-1600-5
3. BOȚAN, I. *Reglementarea transnistreană: o soluție europeană*. Chișinău: Arc, 2009. ISBN 978-9975-61-525-9
4. ПРЯХИН, В. *Региональные конфликты на постсоветском пространстве (Абхазия, Южная Осетия, Нагорный Карабах, Приднестровье, Таджикистан)*. Москва: Гном и Д, 2002. ISBN 978-5296-00-130-6.

*Recomandat
Cristina EJOVA, dr., conf. univ.*